

НЕУРЯДОВІ РЕЛІГІЙНІ (КАТОЛИЦЬКІ) ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ЇХ ВПЛИВ НА МІЖНАРОДНІ ПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ

© Пасічний Р., 2013

Проаналізовано чинники впливу неурядових організацій у трансформаційному контексті розвитку сучасної системи міжнародних відносин. Показана ефективність їхнього безпосереднього впливу на складні процеси демократизації суспільств, що свідчить про перспективи подальшого зміцнення їх ролі у формуванні нової архітектури світового порядку.

Ключові слова: неурядова організація, міжурядова організація, новий транснаціональний актор, світ-система, громадська дипломатія, конфлікт, криза, громадянське суспільство, країни перехідного періоду.

NON-GOVERNMENTAL RELIGIOUS (CATHOLIC) ORGANIZATION AND THEIR IMPACT ON INTERNATIONAL POLITICAL PROCESS

© Pasichnyy R., 2013

The article explores the influence of NGOs in the transformational context of contemporary system of international relations. In addition to that, it shows the efficiency of NGOs' direct impact on the complex democratization processes in societies, while indicating the prospects for further strengthening of their role in the formation of a new architecture of global governance.

Key words: non-governmental organization, intergovernmental organization, new transnational actor, world-system, public diplomacy, conflict, crisis, civil society, countries in transition.

Актуальність теми дослідження зумовлена станом трансформації сучасної системи міжнародних відносин, спричинених передусім викликами глобалізації, світоглядно-ціннісними та релігійними протистояннями, загальною кризою техногенної цивілізації. Однією з прикмет нового часу є поява та невинне зростання кількості неурядових суб'єктів політичного процесу, або «акторів поза суверенітетом». Одними з ключових презентантів його на міжнародній арені є неурядові організації (НУО). Окрім зростання ролі НУО на сучасному етапі, можна констатувати зростання ролі релігійного чинника. Це пов'язано з підвищенням значення культурних чинників у формуванні світової політики через виникнення певного ідеологічного вакууму після кризи комунізму.

Мета роботи – впливу неурядових, релігійних організацій на політичну сферу. Об'єкт дослідження: недержавні актори світової політики – неурядові організації (зокрема релігійні) на сучасному етапі розвитку системи міжнародних відносин.

Проблему впливу НУО на процеси трансформації системи міжнародних відносин досліджують П.О. Циганков, М.М. Лебедева, Т.Н. Нешатаєва, вітчизняні дослідники – Л.Н. Чернявська, А.І. Шевцова, Л.В. Примаченко. Незважаючи на велике зацікавлення НУО, досі не робилось спроб розглянути діяльність саме релігійних неурядових організацій.

Якщо за часів «холодної війни» світ був розділений на ідеологічні групи, то у постбіполярну добу вирішення проблеми ідентифікації відбувається із врахуванням інших важливих цінностей: історичного минулого, релігії, мови, належності до певної культурної групи, нації, цивілізації.

Релігійні доктрини, властиві нашій епосі, є важливим чинником, що зумовлює як специфіку політичного процесу окремої держави, так і тенденції міжнародного життя. Останнє дає підстави

дослідникам стверджувати, що відбувається процес модернізації релігії, і в XXI ст. вона продовжуватиме визначати характер міжнародних відносин [2].

Релігія не є ізольованою від політичного життя. Протягом століть, а значною мірою і сьогодні релігійні учення і організації впливають на політичні процеси. Релігійні доктрини, властиві нашій епосі, є важливим чинником, який впливає на загальнопланетарні процеси та на міжнародні відносини загалом.

Під релігійним чинником в міжнародних відносинах слід розуміти вплив сукупності релігійних цінностей, які знаходяться у тісній та постійній взаємодії з конкретною історичною, політичною, економічною, соціокультурною практикою народів.

Необхідно виокремити такі функції релігії у міжнародних відносинах:

- комунікативні (доведення у найзрозумілішій для більшої частини населення формі змісту ухвалених рішень);
- інтегруюча (створення консенсусу на підтримку своїх зовнішньополітичних акцій);
- легітимізуюча (виправдання свого зовнішньополітичного курсу в очах власного населення та усього світу) [3].

Варто зауважити, що протягом історії вплив релігії на міжнародні відносини змінювався разом зі зміною релігії. Вплив релігійних цінностей і релігійних засобів організації людей на політичне життя починає зменшуватись, оскільки політична думка набула такого розвитку, за якого змогла висунути власні концепції, що ефективніше сприяли досягненню актуальних політичних цілей, ніж ті, які були запропоновані релігією [1]. Але у формі неурядових організацій релігія продовжує впливати на життя людей та політику загалом.

Католицька Церква є найчисленнішою, отже, і її вплив на світову спільноту можемо вважати найсильнішим. Саме тому розглянемо найчисленніші неурядові релігійні католицькі організації та проаналізуємо їхню діяльність.

Європейська Федерація християнських вчителів. Основна мета діяльності – реагувати на виклики, які ставить сучасна культура перед освітянами, і процесом освіти у Європі. Служити як загальноєвропейська платформа для зустрічі між різними національними асоціаціями вчителів Європи.

Федерація активно співпрацює з різними міжнародними католицькими організаціями. Серед асоційованих членів значиться Україна. Способи праці: обмін інформацією, періодичними виданнями. Також Україна є членом міжнародних організацій: Міжнародної федерації католицьких університетів, Міжнародного бюро католицької освіти, Міжнародного союзу католицьких вчителів. Останній 57-й з'їзд відбувся у Брюсселі у 2012 р. на тему: «Становище і роль релігій та церков у Європі у становищі різноманіття переконань» (відстоювання християнських цінностей перед владними структурами Євросоюзу) [4].

Братство сопричастя і визволення (Fraternity of Communion and Liberation). Життя Братства CL полягає у формуванні груп чоловіків і жінок, вихідців з різних середовищ, належних до різних станів життя, з метою плекання дружби і спілкування, аби спільно разом рухатися шляхом до святості як справжньої мети людського існування. Окремі особи та групи, що належать до Братства CL, взяли на себе відповідальність за виконання культурних, благодійних та підприємницьких проектів. Ці проекти включають: будинки-притулки для душевнохворих, залежних від ліків хворих, інвалідів, хворих на СНІД і невиліковно хворих; компанії з метою працевлаштування інвалідів; неурядові громадські організації (AVSI в Італії та CESAL – в Іспанії), які займаються питаннями надання допомоги і сприяння розвитку бідним нерозвиненим країнам; фонди, такі як Продовольчий банк, який забезпечує щоденну їжу для більше ніж одного мільйона бідних людей в Італії, і Фармацевтичний банк; Центри солідарності для надання допомоги безробітним у пошуку роботи; установи соціального забезпечення для дітей у в'язницях в Африці та Америці; допомога нужденним сім'ям і пошук житла для потребуючих людей.

Фонд «Sacred Heart Foundation» в Мілані, який є неприбутковою громадською організацією, яка безпосередньо пов'язана із діяльністю Братства і яка займається школами, пропагує і захищає безкоштовну освіту як таку, що відповідає християнській традиції і вченню Церкви [5].

Всесвітня організація випускників закладів католицької освіти (ОМАЕС) співпрацює як консультативний орган із ЕКОСОП (Ecosoc), ЮНІСЕФ, МОП (ILO), ФАО (FAO), а також активно співпрацює із ЮНЕСКО. Пріоритетними цілями ОМАЕС є підтримка католицької школи з метою забезпечення загальної всебічної освіти у школах, й розповсюдження культури, натхненої християнськими цінностями. ОМАЕС складається із 11 міжнародних організацій, 12 національних організацій, а також двох континентальних союзів, до яких належать близько 150 мільйонів людей з усього світу, деякі з інших конфесій, які отримали освіту у католицькій школі. Випускники, яких представляє ОМАЕС на рівні міжнародних організацій, співпрацюють для досягнення мети цієї організації шляхом служіння Церкві, зберігаючи вірність у соціальній сфері принципам, які були прищеплені їм через освіту [6].

Всесвітній союз католицьких вчителів (WUCT) співпрацює як консультативний орган із Радою Європи, ЕКОСОП, ЮНЕСКО та ЮНІСЕФ; покликаний допомагати національним асоціаціям католицьких вчителів у їх діяльності. Його пріоритети — це створення освітньої системи, яка включає батьків, викладачів і студентів, які беруть на себе належну відповідальність за освітнє співтовариство; підготовка проекту «Статуту вчителя» для кожної країни, який визначає правові, соціальні, службові умови праці вчителів, їхні права та обов'язки, культурну і освітню автономію і рівень освітньої підготовки, необхідний для професійної вчительської діяльності. Членський склад WUCT складається із повних членів, якими є національні або регіональні організації католицьких вчителів, членів-кореспондентів, якими є вчителі, що працюють над створенням нових асоціацій вчителів, а також почесних членів. До складу WUCT входить 26 асоціацій. WUCT присутній у 28 країнах світу: у чотирьох країнах Азії, 18 країнах Європи, одній країні Північної Америки і трьох країнах Південної Америки [7].

Міжнародне бюро католицької освіти (ОІЕС) – неурядова громадська організація, із статусом консультативного органу при ЕКОСОП (Ecosoc), ЮНІСЕФ, Раді Європи, а також має налагоджені відносини співпраці з ФАО (FAO) і МОП (ILO). Бере участь у місії Церкви, сприяючи реалізації освітнього проекту, натхненого Католицькою Церквою, демонструючи у межах співтовариства націй бажання Церкви співпрацювати в усіх аспектах освіти; воно заохочує дослідження та вивчення конкретного внеску Католицької школи в освіту, і того, як вона може задовольнити потреби і запити різних соціальних і культурних середовищ, воно захищає свободу освіти і працює задля ефективної реалізації тієї свободи на практиці; воно забезпечує адекватне представлення католицької освіти у міжнародних органах. Для досягнення своїх цілей ОІЕС співпрацює з установами Вселенської Церкви, Конференції католицьких єпископів та інших міжнародних організацій, залучених до сфери освіти. ОІЕС заохочує і підтримує первинні та вторинні проекти навчання грамотності з боротьби з неписьменністю і розглядає проблему відсутності обов'язкової шкільної освіти, яка стосується, за даними ЮНЕСКО, 100 мільйонів дітей у світі; а також проекти навчання грамотності у родині, програми обміну та виховання для культури миру. ОІЕС має 100 постійних членів, 17 асоційованих членів, 10 співпрацюючих членів і сім членів-кореспондентів. ОІЕС присутній у 103 країнах світу: у 37 країнах Африки, 11 країнах Азії, 23 країнах Європи, чотирьох країнах Близького Сходу, 13 країнах Північної Америки, двох країнах Океанії і 13 країнах Південної Америки [8].

Міжнародна католицька асоціація з питань ЗМІ (SIGNIS) співпрацює як неурядова громадська організація із ЮНЕСКО, ЕКОСОП (Ecosoc) і Радою Європи як консультативний орган. Ця всесвітня мережа асоціацій, установ та осіб, що працюють у засобах масової інформації з метою оповіщення християн про важливість у кожній культурі людського спілкування завдяки ЗМІ, закликаючи християн до активної праці у цій сфері. Ця Асоціація представляє католицькі ЗМІ в усіх урядових і неурядових організаціях та установах; відстоює політику сприяння розвитку ЗМІ, працівники яких будуть сповідувати християнські цінності, відстоювати справедливість й людські права; залучає працівників засобів масової інформації до обговорення питань професійної етики; пропагує екуменічний і міжрелігійний діалог у сфері діяльності ЗМІ. Один з пріоритетів SIGNIS – це гарантування кожній людині якісного доступу до засобів масової інформації шляхом надання інформації, навчання навикам інтерпретації й критичного перегляду і оволодіння знаннями про нові комунікаційні технології та технологічні винаходи. SIGNIS налічує 150 асоціацій-членів та 76 асоційованих

асоціацій у 122 країнах світу, зокрема: у 39 країнах Африки, 16 країнах Азії, 27 країнах Європи, трьох країнах Близького Сходу, семи країнах Північної Америки, 19 країнах Океанії, 11 країнах Південної Америки. SIGNIS виступила членом-засновником Міжнародного центру з питань фільмів для дітей та підлітків CIFEJ (International Centre of Films for Children and Young People) [9].

Міжнародний католицький комітет медсестер і працівників медико-соціальної сфери сприяє створенню і розвитку католицьких професійних асоціацій медичних працівників у кожній країні з метою забезпечення медсестер і медичних/соціальних працівників духовною та моральною підтримкою, а також дбає про спеціалізовану підготовку і навчання з підвищення кваліфікації; координує ініціативи, які католицькі професійні асоціації проводять з метою поглиблення і відстоювання християнського світогляду у медичній професійній діяльності та соціальній роботі; пропагує функціонування охорони здоров'я та соціальної роботи відповідно до досягнення наукового прогресу і принципів християнського порядку, що, своєю чергою, гарантує кожній людині добробут і захист здоров'я як природне невід'ємне право і як забезпечення поваги до релігійних переконань. З метою реалізації поставлених перед собою цілей CICIAMS організовує міжнародні зустрічі та навчальні семінари, розробляє етичні принципи і стимулює діяльність Фонду солідарності, який підтримує справу створення та діяльності об'єднань католицьких медсестер у країнах, що розвиваються. CICIAMS налічує 75 повноцінних членів та асоційованих членів зі схожими за діяльністю організацій у 56 країнах світу, а саме: у 18 країнах Африки, 16 країнах Азії, 12 країнах Європи, шести країнах Північної Америки, двох країнах Океанії, двох країнах Південної Америки [10].

Міжнародний союз католицької преси (Union Catholique Internationale de la Presse). UCIP заохочує, координує і представляє на міжнародному рівні професійну діяльність журналістів-католиків і католицькі федерації або асоціації, які працюють у сфері діяльності засобів масової інформації; вона заохочує і підтримує присутність католиків у різних сферах засобів масової інформації; також вона сприяє розвитку католицької журналістики у кожній країні по цілому світу; вона захищає права на інформацію і свободу думки; вона заохочує деонтологічні дослідження; вона представляє католицьку журналістику в міжнародних урядових і неурядових організаціях. Для досягнення своїх цілей UCIP прагне насамперед зберігати вірність вченню Церкви, а також співпрацювати з іншими міжнародними журналістськими організаціями, які проголошують свою належність до певної християнської деномінації або є позаконфесійними.

UCIP складається з восьми федерацій і восьми регіональних підрозділів (відділень), члени яких знаходяться у 138 країнах: у 39 країнах Африки, у 22 країнах Азії, у 32 країнах Європи, у семи країнах Близького Сходу, в 11 країнах Північної Америки, у семи країнах Океанії, і у 20 країнах Південної Америки [11].

Міжнародний союз католицьких юристів (UIJC). Головна мета — сприяти впровадженню та підтвердженню християнських принципів у філософії права та юриспруденції, у діяльності органів законодавчої, судової та виконавчої ланки, у викладанні, наукових дослідженнях, громадському і професійному житті державних службовців. Союз займається вирішенням загальних і локальних проблем сучасного світу, шукаючи вирішення, які були б вірними Євангелію, традиції Церкви і Учительському Уряду Церкви; також докладає зусилля з метою визнання і пошанування природного (морального) і християнського закону у дусі справедливості і милосердя; захищаючи людське життя від зачаття аж до природної смерті; потверджуючи гідність людської особи, а також права та обов'язки, що з неї випливають; захищаючи і пропагуючи християнську концепцію сім'ї; поширюючи та впроваджуючи у життя соціальне вчення Церкви у правовому полі. Союз UIJC складається із 14 асоціацій-членів у 14 країнах, а саме: у двох країнах Азії, семи країнах Європи, одній країні Північної Америки, одній країні Океанії, трьох країнах Південної Америки [12].

Міжнародна федерація католицьких медичних асоціацій. Конкретні цілі діяльності FIAMC такі: сприяння медичній та соціальній опіці, яка узгоджується із вченням Католицької Церкви; забезпечення своїх членів моральною та духовною підтримкою, щоб вони могли давати свідчення своєї християнської віри під час здійснення професійної медичної діяльності, а також привносити принципи християнської етики у сферу наукових досліджень. Федерація реалізує поставлені перед нею цілі, організовуючи періодично всесвітні й регіональні конгреси, на яких піднімаються питання

етики у сфері медичної діяльності та питання захисту людського життя; координуючи ініціативи та проекти, які організації-члени здійснюють в різних країнах за сприяння Федерації; випрацьовуючи моделі для душпастирської діяльності та реалізації проектів із співробітництва в галузі охорони здоров'я в країнах, що розвиваються. FIAMC налічує 53 національні асоціації-члени у 66 країнах світу, а саме: у дев'яти країнах Африки, 13 країнах Азії, 25 країнах Європи, восьми країнах Північної Америки, двох країнах Океанії та дев'яти країнах Південної Америки [13].

Міжнародний форум католицької акції (International Forum of Catholic Action) IFCA існує для того, щоб асоціації та федерації рухів Католицької Акції в різних країнах могли познайомитися один з одним; щоб заохочувати ініціативи, спрямовані на підтримку та розвиток певних видів служіння, до якого вони покликані відповідно до власної ідентичності (харизми) та різних форм служіння, залежно від їх культурного, соціального та церковного контексту; щоб поглиблювати вивчення проблем, які стосуються життя і місії Церкви на міжнародному, континентальному та регіональному рівнях; щоб налагодити форми діалогу і співпраці між усіма мирянськими організаціями на міжнародному рівні; щоб представляти асоціації та федерації рухів Католицької Акції, що належать до Міжнародного Форуму, для інституцій Святого Престолу і міжнародних громадських організацій.

Форум IFCA налічує 16 країн-членів, 10 країн-спостерігачів та чотири країни в контакті, з яких: шість країн Африки, одна країна Азії, 12 країн Європи, три країни Північної Америки і вісім країн Південної Америки [14].

Міжнародний християнський союз підприємців (International Christian Union of Business Executives) UNIAPAC – це міжнародний форум для проведення дискусій між підприємцями та керівниками бізнесу, що належать до різних культур і соціально-економічних, професійних середовищ, покликаний допомогти своїм членам поєднувати разом християнську віру, динамічний розвиток бізнесу та суто економічні вимоги; щоб зробити християнський дух ключовим елементом професійної діяльності керівників компаній і менеджерів; щоб формувати бізнесменів, взявши за основу їх професійну філософію принципи християнського соціального вчення, зокрема принцип загального блага, щоб вони стали поштовхом для матеріального процвітання, справжнього соціального і людського розвитку; щоб сприяти ініціативам, скерованим на досягнення поставлених цілей. Союз реалізує свої цілі за допомогою публікацій, досліджень, семінарів, колоквиумів і конгресів. Сьогодні союз зосередив увагу на питанні вивчення ситуації у країнах Східної Європи, у яких відбуваються процеси економічної/соціальної перебудови і переходу до ринкової економіки, а також на питанні економічної та фінансової глобалізації у світі загалом і в районі Середземномор'я зокрема.

До складу UNIAPAC входить 31 асоціація-член, які знаходяться у 25 країнах світу: в одній країні Африки, одній країні Азії, 13 країнах Європи, одній країні Північної Америки і дев'яти країнах Південної Америки [15].

Світовий рух християн-працівників (World Movement of Christian Workers) WMCW як освітня та евангелізаційна організація ґрунтує свою діяльність на відданості вірі в Ісуса Христа, Євангелію, соціальному вченню Католицької Церкви. Цей рух до своєї діяльності працівників – чоловіків та жінок, – тимчасово працевлаштованих, безробітних, пенсіонерів, жінок-домогосподарок, тих, хто, незважаючи на расову, культурну чи релігійну належність, готові взяти на себе відповідальність перед обличчям сучасних суспільних викликів, аби будувати суспільство, вільне від поділів між людьми. Рух WMCW спрямований на захист життя і права на працевлаштування найвразливіших (найпотребуючих) верст населення перед представниками політичної влади та церковної влади й сприяння співпраці усіх людей доброї волі, які хочуть сумлінно сповняти професійні, культурні, громадянські обов'язки в умовах громадянського суспільства.

Рух WMCW налічує 46 повноцінних рухів-членів, вісім подібних за діяльністю рухів, та 16 контактних груп, які розгорнули свою діяльність у 79 країнах світу, а саме: у 27 країнах Африки, 13 країнах Азії, 17 країнах Європи, двох країнах Близького Сходу, дев'яти країнах Північної Америки, 11 країнах Південної Америки. Рух WMCW не здійснює самостійної діяльності (власними ресурсами), але національні рухи-члени (в поодинокій країні) відповідають за реалізацію програм розвитку, діяльність навчальних центрів [16].

Характерною для цих організацій є соціальна спрямованість: освіта, медицина, засоби масової інформації. Звернемо увагу, що усі ці неурядові організації, які мають розгалужену структуру, що діє у багатьох країнах, видають інформаційні бюлетені кількома мовами та виступають консультативно-дорадчими органами у світових політичних структурах, таких як ЮНІСЕФ, ЮНЕСКО, Рада Європи.

Отже, завдяки розгалуженій структурі ці організації можуть впливати на громадську думку, а часто і формувати її, вести пропагандистську і просвітницьку діяльність, впливати на суспільство та інших суб'єктів політики. Серед способів впливу цих неурядових релігійних організацій на світові політичні процеси можна назвати зв'язок з міжурядовими організаціями, активність у формуванні нових норм міжнародного права, вплив на громадську думку, певний рівень кооперації з ТНК та тиск на держави у вирішенні важливих міжнародно-політичних питань. Неурядові релігійні організації є одним із ключових акторів у питаннях формування і розповсюдження громадської думки в Україні (наприклад, стосовно питання сім'ї та абортів тощо). До того ж вони є ефективним корисним комунікативним та інформативним ресурсом, оскільки користуються вищим рівнем довіри населення, а отже, мають розгалуженішу систему громадських контактів. Це допомагає їм успішно досягати поставлених цілей у співробітництві як з представниками громад, так і з впливовими урядовими акторами. Як бачимо, неурядові релігійні організації можуть виступати істотним функціональним чинником, що сприяє взаємодії різних суб'єктів політичного процесу, зокрема і на міжнародному рівні.

Перспективами подальшого дослідження може бути вивчення діяльності релігійних НУО в Україні, їх вплив на формування громадської думки та залученість у політичне життя країни.

1. Балицька Н. Концептуальні основи впливу ісламу на міжнародну політику / Н. Балицька // Вісник Львівського університету. – Львів, 2005. – Вип. 15. – С. 152–158.
2. Горичева Т. Християнство и современный мир / Т. Горичева. – СПб.: Алетейя, 1996. – 162 с.
3. Малышева Д. Религиозный фактор в вооруженных конфликтах современности / Д. Малышева. – М.: Наука, 1999. – 142 с.
4. Європейська Федерація християнських вчителів. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.laityugcc.org.ua/laity_catholic/articles/jevropajska-federacija-xristijanskix-vchiteliv.html.
5. Братство сопричастя і визволення. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.laityugcc.org.ua/laity_catholic/articles/fraternity-of-communion-and-liberation.html.
6. Всесвітня організація випускників закладів католицької освіти. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.laityugcc.org.ua/laity_catholic/articles/world-organisation-of-former-pupils-of-catholic-education.html.
7. Всесвітній союз католицьких вчителів. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.laityugcc.org.ua/laity_catholic/articles/world-union-of-catholic-teachers.html.
8. Міжнародне бюро католицької освіти. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.laityugcc.org.ua/laity_catholic/articles/catholic-international-education-office.html.
9. Міжнародна католицька асоціація. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.laityugcc.org.ua/laity_catholic/articles/world-catholic-association-for-communication.html.
10. Міжнародний католицький комітет медсестер і працівників медико-соціальної сфери. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.laityugcc.org.ua/laity_catholic/articles/international-catholic-committee-of-nurses-and-medical-social-assistants.html.
11. Міжнародний союз католицької преси. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.laityugcc.org.ua/laity_catholic/articles/international-catholic-union-of-the-press.html.
12. Міжнародний союз католицьких юристів. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.laityugcc.org.ua/laity_catholic/articles/international-union-of-catholic-jurists.html.
13. Міжнародна федерація католицьких медичних асоціацій. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.laityugcc.org.ua/laity_catholic/articles/International-Federation-of-Catholic-Medical-Associations.html.
14. Міжнародний форум католицької акції. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.laityugcc.org.ua/laity_catholic/articles/international-forum-of-catholic-action.html.
15. Міжнародний християнський союз підприємців. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.laityugcc.org.ua/laity_catholic/articles/international-christian-union-of-business-executives.html.
16. Світовий рух християн-працівників. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.laityugcc.org.ua/laity_catholic/articles/world-movement-of-christian-workers.html.